

Per Jansson, Lars Evertsson & Marek Perlinski

Skolkurator sökes

– skolhuvudmäns beskrivning i platsannonser av skolkuratorns uppdrag, arbetsuppgifter, organisation, kvalifikationer och färdigheter

School social worker wanted: Descriptions of the school social worker's assignments, tasks, organization, qualifications and skills in job advertisements

The introduction of a multidisciplinary student health unit has meant that psychosocial work within schools has been given a clearer position in addressing student health in Swedish schools. Despite this, previous studies show that school social workers perceive their professional job responsibilities and tasks as unclear. Previous research has focused on school social workers' own descriptions of their professional job responsibility and tasks. The purpose of this article is to study school superintendents' and school boards' descriptions of school social workers' assignments, tasks, organization and competencies and skills. The empirical material of this study consists of all job advertisements published by the Swedish Public Employment Service in 2017, where school districts had job openings for school social workers. The study used qualitative content analysis with a thematic approach. The results show that the school districts describe a clear school social jurisdiction in the job advertisements, but that this is subordinate to the goals, organization and governance of the educational activities.

Per Jansson är doktorand i socialt arbete och verksam vid Institutionen för socialt arbete, Umeå universitet.

Lars Evertsson är professor i socialt arbete och verksam vid Institutionen för psykologi och socialt arbete, Mittuniversitetet.

Marek Perlinski är fil.dr. i socialt arbete och verksam vid Institutionen för socialt arbete, Umeå universitet.

Kontakt: per.jansson@umu.se

Inledning

Skollagen från år 2010 (SFS 2010:800) ställer krav på att det i den svenska skolan ska finnas tillgång till en samlad elevhälsa bestående av skolläkare, skolsköterska, psykolog och kurator samt personal med specialpedagogisk kompetens. Elevhälsan och dess professioner förväntas att arbeta hälsofrämjande och förebyggande (Prop. 2009/10:165; SFS 2010:800; Socialstyrelsen & Skolverket 2016). Införandet av en samlad elevhälsa har medfört att psykosocialt arbete inom skolan getts en tydligare position i skolornas elevhälsoarbete. Trots detta vittnar studier om att skolkuratorer uppfattar sitt professionella uppdrag och sina arbetsuppgifter som otydliga (Guvå & Hylander 2012; Hylander 2011; Isaksson 2014, 2016). Skolkuratorer anser att skollagens betoning på hälsofrämjande och förebyggande insatser inte fått genomslag i den professionella skolkuratoriska praktiken där arbetet till stor del fortfarande fokuserar på individuella insatser riktade till enskilda elever (Akademikerförbundet 2019; SKL 2016). En möjlig förklaring kan vara att skolkuratorernas och skolhuvudmännens uppfattning om skolkuratorernas professionella praktik inte överensstämmer. Forskning har i huvudsak tagit utgångspunkt i professionens egen beskrivning av det professionella uppdraget och arbetsuppgifterna (Backlund 2007; Guvå & Hylander 2012; Hylander 2011; Isaksson, 2014, 2016; Isaksson & Sjöström 2016). Det finns dock ingen forskning om skolhuvudmännens uppfattning om skolkuratorns professionella uppdrag och arbetsuppgifter. Syftet med den här artikeln är därför att studera skolhuvudmäns beskrivning av skolkuratorers uppdrag, arbetsuppgifter, organisation, kvalifikationer och färdigheter i samband med rekrytering.

Bakgrund

Utbildningssystemet har varit en viktig del av det nordiska och det svenska välfärdssystemet och har setts som ett avgörande instrument för att skapa social rättvisa. Den välfärdspolitiska intentionen har varit att tillhandahålla utbildning och skolor av hög och lika kvalitet till alla medborgare oavsett social klass, kön, geografiskt ursprung eller plats i syfte att bygga ett jämlikt samhälle (Lundahl 2016). Vid mitten av förra seklet började den svenska staten att knyta hälsorelaterade mål till skolornas uppdrag. Lärarna blev en viktig resurs för att förmedla samhällets budskap om sunda vanor till hemmet och barnen (Guvå 2009; Hammarberg 2014; Isaksson & Larsson 2012). Vid sidan av lärarnas upplysande roll gjorde skolhälsovården med ett tydligt medicinskt fokus entré och blev en del i ett nationellt program för en ökad folkhälsa. Under 1950-talet växte idéer fram om att det behövdes insatser som hade en mer social karaktär, det vill säga man började tala om en socialt orienterad elevvård med inriktning på psykosociala problem där kuratorns huvuduppgift var att vara en förmedlande länk mellan skola, hem och barnavårdsmyndigheter. En socialt orienterad

elevvård skulle bidra till att underlätta arbetet för skolans lärare. Den ökade uppmärksamheten på psykisk och relationell ohälsa hos barn innebar att antalet skolkuratorer ökade vid landets skolor. Skolkuratoren hade redan tidigare funnits men i mer blygsam omfattning och med andra arbetsuppgifter som till exempel yrkesrådgivning (Guvå 2009; Hammarberg 2014; Isaksson & Larsson 2012).

Under 1970-talet intensifierades diskussioner om skolkuratorernas uppdrag och arbetsuppgifter. Bakom det ökade intresset för skolkuratorer låg en tilltagande social oro i samhället där bland annat frågor om samlevnad, missbruk och integration fick större uppmärksamhet än tidigare (Isaksson & Larsson 2012). Det betonades att skolkuratorernas arbete skulle vara förebyggande samtidigt som det växte fram en tanke om att elevers hälsa och välmående utgjorde en angelägenhet för alla som arbetade inom skolan (Guvå 2009; Isaksson & Larsson 2012). Elevvård sågs inte längre som en angelägenhet för enbart rektor och klassföreståndare.

Under 2000-talet uppmärksammades behovet av att koordinera och integrera den medicinskt orienterade skolhälsovården och den psykosocialt orienterade elevvården samt av att knyta skolornas specialpedagogiska insatser närmare skolhälsovårdens och elevvårdens verksamhet. Idéerna resulterade i en ändring av skollagen år 2010. Skolorna ålades att integrera och koordinera medicinska, psykologiska, psykosociala och specialpedagogiska insatser samt att ha tillgång till medicinsk, psykologisk, psykosocial och specialpedagogisk kompetens. Lagen omfattar förskoleklass samt grund- och gymnasieskolor, det vill säga stora delar av det svenska utbildningssystemet för barn och ungdomar (SFS 2010:800). Därmed upphävdes den tidigare organisatoriska uppdelningen mellan skolhälsovård och elevvård. I dess ställe etablerades ett nytt verksamhetsområde som benämndes *elevhälsa* (Guvå 2009). Den nya organisatoriskt samlade elevhälsan och dess professioner ska verka förebyggande och hälsofrämjande i syfte att främja elevernas hälsa och välbefinnande. Elevhälsans verksamhet och professioner ska också integreras i skolans pedagogiska uppdrag. Elevhälsan ska främja elevernas personliga utveckling samt bidra till att skapa en god lärandemiljö. Vid behov ska elevhälsan samarbeta med andra berörda myndigheter (Guvå 2009; Prop. 2002/02:14, 1994; SOU 2002:121).

Enligt skollagen (2010:800) ska samtliga förskoleklasser, grund- och gymnasieskolor ha tillgång till en samlad elevhälsa. Detta betyder emellertid inte att elevhälsan i Sverige är enhetligt utformad. Staten har valt att decentralisera ansvaret för förskoleklass, grund- och gymnasieskolor till de enskilda kommunerna. Decentraliseringen syftade till att ge kommunerna förutsättningar att fördela utbildningsresurser utifrån lokala förhållanden och behov. Decentraliseringen handlade även om att skapa möjlighet för skolor under privat huvudmannaskap att etablera sig (Lundahl 2016). Decentraliseringen innebär att det centrala styrdokumentet för svenska skolor, skollagen (2010:800), formulerades som ramlag där lagstiftaren ställer upp övergripande

mål för verksamheten och endast i mindre utsträckning formulerar detaljerade regler för hur verksamheten ska bedrivas. En ny ansvarsfördelning mellan stat och kommun innebär att staten tog på sig tillsynsansvaret för skolornas verksamhet medan kommunerna fick i uppdrag att tillgodose behovet av utbildning samt bedriva utbildning i linje med skollagens intentioner och som uppfyller nationellt fastställda utbildnings- och kunskapsmål (Lundahl 2016). Decentraliseringen av skolan har betydelse även för hur skolornas elevhälsoarbete bedrivs. Huvudmännen har ett betydande handlingsutrymme att anpassa det lagstadgade kravet på elevhälsa efter lokala förhållanden och behov (Socialstyrelsen & Skolverket 2016). Det innebär att de skrivningar som finns i skollagen om elevhälsans inriktning, utformning och organisering är öppna för tolkning och anpassning på lokal nivå.

Avsaknaden av tydliga nationella riktlinjer för elevhälsans inriktning, utformning och organisering bäddar för en potentiell skillnad mellan hur skolhuvudmän och de professioner som finns inom elevhälsan ser på sitt uppdrag och sina arbetsuppgifter. Särskilt påtaglig kan denna diskrepans tänkas bli för en profession som skolkuratorer, som saknar professionell jurisdiktion utanför skolans verksamhet och vars professionella status inte heller är erkänd genom legitimation som fallet är för läkare, sjuksköterskor och psykologer verksamma inom elevhälsans område.

Hur skolkuratorer i Sverige ser på sitt uppdrag och sina arbetsuppgifter har studerats av såväl skolkuratorernas egna fackliga och professionella organisationer som av forskare. Utgångspunkten för det skolkurativa arbetet är skollagen (2010:800) och nationella vägledningsdokument (SFS 2010:800; Socialstyrelsen & Skolverket 2016). I dessa dokument formuleras det skolkurativa uppdraget, men beskrivningen är emellertid formulerad i breda, svepande och vagt definierade termer. Utöver den samlade elevhälsans uppdrag att jobba hälsofrämjande och förebyggande ska skolkuratorn tillföra psykosocial kompetens som ett stöd i det pedagogiska arbetet och i den övergripande planeringen av elevhälsans arbete. Bakom denna "vaghet" finns en tanke om att skolhuvudmän ska ges möjlighet att tolka och anpassa det skolkurativa uppdraget utifrån lokala förhållanden och behov. Forskning (Hylander & Ahlstrand 2013; Isaksson 2014) visar att skolhuvudmännens lokala anpassning av det skolkurativa arbetet inte nödvändigtvis åtföljs av tydliga uppdrags- och arbetsbeskrivningar. Mot denna bakgrund är det föga förvånande att skolkuratorer uppfattar sitt uppdrag och sina arbetsuppgifter som otydliga samt att de upplever att det bland skolhuvudmän finns en bristande organisatorisk legitimitet för det skolkurativa arbetet. Kuratorns upplevda brist på legitimitet bland framförallt rektorer och lärare begränsar skolkuratorns professionella handlingsutrymme och deras val av arbetsmetoder, insatser och prioriteringar ifrågasätts (Isaksson 2014; Hylander & Ahlstrand 2013). Forskning (Backlund 2007) visar också att skolkuratorer saknar en tydlig teknologi som avgränsar deras arbete gentemot andra professioner inom elevhälsan. För skol-

kuratorer avses med teknologi främst samtal med elever och konsultation till lärare. Dessa typer av teknologier används även av andra aktörer inom elevvården/elevhälsan och ger alltså inte skolkuratorer någon egen unik teknologi (Backlund 2007).

Bristen på tydlighet i skolkuratorns uppdrag och arbetsuppgifter förefaller emellertid inte bara vara unikt för Sverige. Även i andra länder uppvisar skolkuratorns uppdrag och arbetsuppgifter en variation utifrån skolform, organisatorisk struktur och geografisk placering. Teasley och kolleger (2012) fann att brist på tid och hög ärendemängd begränsade amerikanska skolkuratorers möjlighet att utföra förväntat arbete. Richard och Villarreal Sosa (2014) menar att det behövs en tydligare rolldefinition för amerikanska skolkuratorer.

Hur skolhuvudmän ser på skolkuratorns uppdrag och arbetsuppgifter har hittills inte studerats. Det går därför inte att svara på ifall den otydlighet och brist på legitimitet som svenska skolkuratorer upplever beror på att skolhuvudmännen uppfattar professionens uppdrag och arbetsuppgifter på ett annat sätt än skolkuratorerna själva. I den här artikeln ska vi närma oss den problematiken genom att studera skolhuvudmäns beskrivning av skolkuratorns uppdrag, arbetsuppgifter, organisation, kvalifikationer och färdigheter så som de uttrycks i platsannonser.

Metod

Studien bygger på en kvalitativ analys av platsannonser där skolhuvudmän söker skolkuratorer. De insamlade platsannonserna bearbetades med hjälp av konventionell innehållsanalys (Hsieh & Shannon 2005). Platsannonserna ger möjlighet att studera hur skolhuvudmännen ser på skolkuratorns uppdrag, arbetsuppgifter, organisatorisk inplacering, kompetens och kvalifikationer samt relationen till elevhälsans övriga professioner och annan personal i skolan. Forskning där platsannonser utgör det empiriska underlaget är ovanlig inom socialt arbete. Av den anledningen är de studier som inspirerat och legat till grund för den här undersökningen hämtade från andra forskningsområden.

Platsannonser som empiriskt material

Platsannonser utgör ett av de mer påtagliga sätt som organisationer kommunicerar sitt behov av arbetskraft och kompetens på (Helgesson 2011; Orme 2008). I platsannonser beskrivs de arbetsuppgifter som ska utföras och de krav och förväntningar som organisationen knyter till den aktuella anställningen (Jännäri, Poutanen & Kovalainen 2018; Kim & Angnakoon 2016; Wise, Henninger & Kennan 2011). Inom samhällsvetenskaplig forskning har platsannonser kommit att användas för att studera villkor, förändringar och utvecklingsprocesser på arbetsmarknaden eftersom platsannonser antas avspegla organisationers efterfrågan på arbetskraft och kvalifi-

kationer (Brooks, Greer & Morris 2018; Kim & Angnakoon 2016). Platsannonser har bland annat använts för att studera historiska arbetsmarknader, förändringar av kvalifikationskraven inom olika sektorer och positioner över tid och framväxten av nya sektorer och professioner på arbetsmarknaden (Adkins 2004; Bennett 2002; Calanca m.fl. 2018; Cramer & Tenzek 2012; Henricks & Henricks-Lepp 2014; Jännäri m.fl. 2018; Kuokkanen, Varje & Väänänen 2013; Orme 2008; Rafaeli & Oliver 1998; Schulz, Maas & van Leeuwen 2014; Tan & Laswad 2018; Verma m.fl. 2019).

Den beskrivning som görs i platsannonser av organisation, arbetsuppgifter, kompetensbehov och kvalifikationskrav ger möjlighet att resa och analysera frågeställningar på olika nivåer – individuell, professionell, organisatorisk, sektoriell och samhällsnivå (Rafaeli & Oliver 1998). I den här studien avgränsar vi oss till att analysera den professionella nivån, det vill säga det innehåll i platsannonsern där skolhuvudmännen beskriver skolkuratorns arbetsuppgifter och professionella uppdrag samt den kompetens och de kvalifikationer som knyts till anställningen som skolkurator.

Som empiriskt material betraktat har platsannonser fördelen av att vara relativt lättillgängliga (Harper 2012; Orme 2008). Harper (2012) hävdar dessutom att platsannonser kan vara särskilt användbara som empiriskt material i studier av områden av arbetsmarknaden där kvalifikationskrav och arbetsuppgifter inte är särskilt väl definierade och standardiserade. Det har dock påpekats att platsannonser inte enbart är en objektiv presentation av organisationens behov av kompetens och kvalifikationer, arbetsinnehåll och uppgifter. De kan även vara ett sätt för organisationer att bygga och kommunicera sitt varumärke och sin image i förhållande till såväl arbetsökande som till andra organisationer och aktörer i deras omgivning (De Cooman & Peperman 2012; Ganesan, Antony & George 2018; Harper 2012; Rafaeli & Oliver 1998). Mot denna bakgrund är det rimligt att anta att organisationer i sina platsannonser ger uttryck för både symboliska attribut, som organisationskultur, prestige, innovationskraft, utvecklingsmöjligheter, och instrumentella attribut, som beskriver objektiva sakförhållanden kopplade till arbetets karaktär, lön, arbetsvillkor, arbetsuppgifter och kvalifikationer (Ganesan m.fl. 2018).

I den här studien avgränsar vi oss till att enbart studera de instrumentella attribut som framträder när skolhuvudmännen annonserar efter skolkuratorer eftersom syftet är att undersöka hur skolkuratorers arbetsuppgifter och professionella uppdrag uttrycks. Det innebär att vi bortser från de delar i platsannonserna som uppenbart syftar till att kommunicera den egna organisationens företrädan.

Platsannonser runt om i världen uppvisar en likartad struktur, vilket har fått Rafaeli och Oliver (1998) att betrakta platsannonser som en egen genre av organisatorisk kommunikation. Yates och Orlikowski (1992) beskriver den genren som "typified communicative actions characterized by similar substance and form and taken in response to recurrent situations" (s. 299). Rafaeli och Oliver (1998) identifierar fyra

genrelement som utgör det skelett som flertalet platsannonser består av: 1) organisatorisk identitet, 2) beskrivning av arbetsuppgifter, arbetskrafts- och kompetensbehov, 3) kvalifikationer och erfarenheter som de sökande ska ha samt 4) information om hur de sökande kommer i kontakt med organisationen. I den här artikeln avgränsar vi oss till genrelement två och tre, det vill säga i vår läsning av platsannonserna har vi sökt efter hur skolhuvudmännen beskriver skolkuratorns arbetsuppgifter och professionella uppdrag samt den kompetens och de kvalifikationer som efterfrågas.

Empiriskt underlag

Artikeln empiriska material utgörs av platsannonser publicerade hos Arbetsförmedlingen under 2017 där skolhuvudmän söker skolkurator. I Sverige finns en praxis att anställningar knutna till offentlig sektor ska publiceras hos Arbetsförmedlingen. Vi kan därför utgå från att de platsannonser som ingår i studien är samtliga anställningar som var under utlysning 2017. Platsannonserna laddades ned digitalt från databasen JobTech (<https://jobtechdev.se>) som stöds av Arbetsförmedlingen. Under 2017 publicerades sammanlagt 686 469 stycken platsannonser varav 884 stycken handlade om skolkuratorer. Valet att avgränsa studien till år 2017 handlar om att vi primärt är intresserade av en aktuell ögonblicksbild av hur svenska skolhuvudmän ser på skolkuratorns uppdrag.

Analysmetod

I studien används kvalitativ innehållsanalys med en tematisk ansats (Elo & Kyngäs 2008; Graneheim & Lundman 2004; Hsieh & Shannon 2005; Krippendorff 2019). Analysprocessen delades in i tre olika faser: förberedelse, organisering och rapportering (*preparation, organising and reporting*) (Elo & Kyngäs 2008). I förberedelsefasen lästes var femte platsannons för att skapa förståelse av materialets helhet. Därefter kodades och organiserades meningsbärande delar som ord och meningar i de lästa platsannonserna i mjukvaran NVivo 12. Forskarna har var för sig genomfört de två första processerna: förberedelse och organisering. Därefter har de olika meningsbärande delarna validerats genom att forskarna vid upprepade tillfällen har diskuterat tolkningarna och ställt dem mot en kontextuell genomläsning av hela materialet.

Teoretiska utgångspunkter

I artikeln använder vi platsannonser för att studera hur skolhuvudmän beskriver skolkuratorns uppdrag och arbetsuppgifter, organisatoriska inplacering, relation till elevhälsans övriga professioner samt de kvalifikations- och färdighetskrav som ställs på skolkuratorn. Platsannonserna ger oss även möjlighet att studera hur skolhuvudmännen förhåller sig till den beskrivning av det skolkurativa arbetet som görs i skollagen

och i nationella riktlinjer samt att studera hur skolhuvudmän uppfattar skolkuratorns jurisdiktion och ifall den avviker från hur den beskrivs i skollagen och nationella riktlinjer.

Allt sedan Abbotts (1988) *The system of professions. An essay on the division of expert labor* har begreppet jurisdiktion haft en framträdande plats inom professionssociologin. Något förenklat uttryckt avser jurisdiktion den nisch på arbetsmarknaden som en profession verkar inom och gör anspråk på att kontrollera. Jurisdiktionen utgör professionens praxis- och kunskapsgräns gentemot andra professioner (Abbott 1988). Jurisdiktioner kan liknas vid det professionella landskapets tomtgränser som separerar olika professioners domän av arbetsuppgifter och expertkunskaper från varandra.

Genom att analysera hur skolkuratorns uppdrag och arbetsuppgifter beskrivs i platsannonserna går det att identifiera skolhuvudmännens bild av vad som utgör skolkuratorns praxisgräns, det vill säga vad det är som skolhuvudmännen förväntar sig att skolkuratoren ska bidra med i skolan. Vi kan också få en bild av hur skolhuvudmännen ser på skolkuratorns professionella autonomi, relation till övriga professioner som är verksamma inom skolans område samt hur skolkuratorns arbete ska organiseras i relation till skolans övriga verksamheter. Med professionell autonomi avses här i vilken utsträckning skolhuvudmännen tillskriver skolkuratorerna handlingsfrihet att inom den egna jurisdiktionen självständigt och efter eget skön bestämma det egna arbetets vad, var, när, hur och varför. Det vill säga vad för slags arbete som ska utföras, var det ska utföras, när det ska utföras, hur det ska utföras och varför det ska utföras. Få professioner har fullständig jurisdiktion (Abbott 1988 s. 59). Mer vanligt är att den professionella autonomin inom vissa delar är inskränkt och villkoras av andra professioners närvaro och/eller av byråkratiska regler och administrativa system (Goodin 1986; Molander, Grimen & Eriksen 2012). Genom platsannonserna kan vi få en bild av om, och i så fall i vilka avseenden skolkuratorns professionella autonomi är villkorad.

En central utgångspunkt inom professionssociologisk forskning är att vetenskapligt grundad expertkunskap utgör den resurs genom vilken professionen knyts till och tillåts verka inom jurisdiktionen (Abbott 1988; Freidson 2001; Larson 1979). Utifrån det här perspektivet är vetenskapligt grundad expertkunskap professionernas väsen, vilket skiljer dem från andra yrkesgrupper på arbetsmarknaden (Abbott 1988; Brante 2011; Freidson 2001). Mot den bakgrunden är det intressant att studera vilken anställningsbarhetskompetens (*employability skills*) som skolhuvudmännen efterfrågar. Med anställningsbarhetskompetens avses här den kompetens som en arbetsgivare anser att en arbetstagare bör ha för att kunna utföra sina arbetsuppgifter på ett effektivt sätt (Tan & Laswad 2018 s. 405).

Vid sidan av professionerna själva kan staten vara en framträdande professionaliseringaktör. I Sverige har staten varit en central professionaliseringaktör när det

kommer till framväxten och formeringen av de jurisdiktioner inom vilka välfärdsstatliga professioner verkar (Brante 2013; Evertsson 2002). Staten har varit djupt engagerad i frågor som rör olika välfärdsstatliga professioners utbildning, deras välfärdspolitiska uppdrag, arbetsuppgifter, relation till närliggande professioner och villkor på arbetsmarknaden (Evertsson 2002). Statens roll har emellertid huvudsakligen handlat om hur staten på nationell nivå uppträtt som professionaliseringsaktör. Vilken betydelse som lokala aktörer med uppgift att omsätta välfärdspolitiska mål till konkreta tjänster – i vårt fall skolhuvudmän – kan ha för utformningen av välfärdsstatliga professioners jurisdiktion har så vitt vi kunnat finna inte studerats. Platsannonserna kan ge en fingervisning om skolhuvudmännen uttrycker följsamhet gentemot den skolkuratoriva jurisdiktion som framträder i skollagen och de nationella riktlinjerna eller om de ger uttryck för att vilja driva skolkuratorernas jurisdiktion i en något annan riktning.

Resultat

Den lag i vilken elevhälsans och skolkuratorns övergripande uppdrag formuleras är skollagen (SFS 2010:800). Som tidigare nämnts är skollagen en ramlag, vilket innebär att skolhuvudmännen ges ett betydande tolknings- och handlingsutrymme att anpassa skolkuratorernas uppdrag och arbetsuppgifter till lokala förhållanden och behov. Platsannonserna ger en bild av hur skolhuvudmän beskriver skolkuratorns *heartland of work* och drar upp gränserna för skolkuratorns jurisdiktion (Abbott 1988). Vi inleder med att presentera hur skolhuvudmän beskriver skolkuratorns uppdrag följt av hur de ser på skolkuratorns arbetsuppgifter, organisatoriska sammanhang samt kvalifikationer och färdigheter.

Skolkuratorns uppdrag

Gemensamt för de platsannonser vi studerat är att skolhuvudmännen placerar skolkuratorns uppdrag inom ramen för den samlade elevhälsa som skollagen ålägger varje skolhuvudman att bedriva:

Som kurator ingår du i en samlad elevhälsa och deltar i arbetet med att skapa en god arbetsmiljö för skolans elever. (103¹)

Inom ramen för elevhälsan förväntas skolkuratoren bedriva ett nära samarbete med elevhälsans övriga professioner:

---

1 Siffrorna inom parentes anger det löpnummer som platsannonserna har i studiens datamaterial.

Du kommer att ingå i ett elevhälsoteam och vara en del i skolans elevhälsoarbete med ett nära samarbete med övriga professioner inom elevhälsa, ledning och övrig skolpersonal. (60)

I platsannonserna lyfts det fram att skolkuratoren ska tillföra en social och psykosocial kompetens till elevhälsans multiprofessionella arbete:

Skolkurator tillför social och psykosocial kompetens på individ-, grupp-, organisations- och samhällsnivå för att främja elevers lärande och utveckling. (16)

Men trots att skolhuvudmännen placerar skolkuratorns uppdrag inom ramen för elevhälsan förblir det otydligt vad som egentligen utgör skolkuratorns specifika uppdrag inom elevhälsan. I platsannonserna saknas uttalade och preciserande elevhälsomål som knyts till och förtydligar skolkuratorns uppdrag inom elevhälsan. Men avsaknaden av konkreta elevhälsomål betyder inte att skolhuvudmännen saknar en konkret bild av vad som utgör skolkuratorns uppdrag. Den bild som framträder i platsannonserna pekar på att skolhuvudmännen knyter skolkuratorns uppdrag närmare skolans pedagogiska utbildnings- och verksamhetsmål snarare än elevhälsomål.

Som kurator i skolan har du alltid det pedagogiska uppdraget i fokus. (335)

Skolkuratoren ska medverka till att eleverna når uppsatta kunskapsmål:

Som kurator i skolan har du alltid det pedagogiska grunduppdraget i fokus och är en del i skolans arbete för elevernas måluppfyllelse. (600)

Men skolkuratoren ska även medverka till att skolans verksamhetsmål uppnås:

... du bidrar med socialt och psykosocialt perspektiv i utvecklingen av den pedagogiska verksamheten. (765)

Den nära kopplingen till skolans pedagogiska verksamhet innebär att skolkuratoren förväntas bedriva ett nära samarbete med skolans pedagogiska personal:

Arbetet innebär också att stödja, vägleda och samarbeta med lärare och annan personal på skolan ... (295)

Sammanfattningsvis: Den samlade bilden av skolkuratorns uppdrag som framträder i platsannonserna är kluven. Skolhuvudmännen knyter skolkuratorns uppdrag både

till elevhälsans och till skolans pedagogiska verksamhet. Avsaknaden av elevhälsorelaterade mål innebär emellertid att tyngdpunkten för skolkuratorns uppdrag knyts till skolans pedagogiska verksamhetsmål. Skolkuratorns uppdrag framställs i platsannonserna som en stödverksamhet till skolans pedagogiska verksamhet.

Arbetsuppgifter

Den beskrivning som görs i platsannonserna av skolkuratorns arbetsuppgifter kan ses som ett förtydligande av skolhuvudmännens betoning av att skolkuratorns uppdrag ska vara ett stöd för skolans pedagogiska verksamhetsmål. Hur skolhuvudmännen väljer att beskriva skolkuratorns arbetsuppgifter varierar till viss del, men platsannonserna visar tydligt att det råder en grundläggande samstämmighet om arbetsuppgifternas innehåll och inriktning. Något förenklat kan man säga att skolkuratorns arbetsuppgifter kretsar kring två breda uppgiftsområden där det ena utgörs av elevernas kunskapsmål och det andra av skolans verksamhetsmål. Skolkuratoren ska i sitt arbete verka för att eleverna når de i läroplanen uppsatta kunskapsmålen samt bidra till att skolans organisation och verksamhetsmål uppfyller kraven i skollagen och annan lagstiftning.

För att stödja elevernas utveckling mot kunskapsmålen lyfts olika former av samtal fram som centrala arbetsuppgifter i skolkuratorns uppdrag:

Jobba coachande med elevers motivation och skolnärvaro, motiverande samtal. (520)

Du kommer att ha rådgivande, stödjande och motiverande samtal med elever på individ- och gruppnivå både i och utanför klassrummet. (5)

Men skolkuratoren förväntas även att arbeta med sociala och psykosociala kartläggningar och utredningar i syfte att stödja elevernas utveckling mot kunskapsmålen.

... på rektorns uppdrag utreda och bedöma den sociala och psyko-sociala situationen för enskilda elever, bland annat som underlag inför beslut om särskilt stöd och vid upprättande av åtgärdsprogram samt inför elevernas mottagande i grund- och gymnasiesärskola. (15)

Som tidigare nämnts tillskrivs skolkuratoren i platsannonserna en pedagogiskt stödjande funktion, vilket innebär att skolhuvudmännen formulerar samverkan och samarbete som viktiga arbetsuppgifter. Skolkuratoren förväntas att indirekt stödja elevernas lärande genom att bistå skolans pedagogiska personal med handledning och konsultation:

På organisationsnivå arbetar du med stöd och konsultation till skolledning och pedagoger i psykosociala frågor. (264)

Till skolkuratorns arbetsuppgift hör även att samtala om elevens situation i skolan och ge stöd till vårdnadshavare och föräldrar.

I dina arbetsuppgifter ingår att tillsammans med den pedagogiska personalen stärka individer, grupper och klasser samt att ge råd och stöd till elever och deras föräldrar kring skolsituationen. (805)

Men skolkuratoren ska även vara skolans förlängda arm i relationen till myndigheter och aktörer utanför skolan i situationer där samverkan och koordinering av olika samhällsinsatser krävs:

I kuratorsrollen ingår att vara aktiv och delaktig i samarbetet och samordningen av samhällets övriga insatser t.ex. socialtjänst, barn- och ungdomshälsan, BUP, polis m.fl. (25)

I platsannonserna framkommer tydligt att skolhuvudmännen tillskriver skolkuratoren arbetsuppgifter som knyter an till skolans mer övergripande verksamhetsmål. Det som ofta står i fokus är skolans skyldighet att säkerställa att eleverna har en god och trygg arbetsmiljö. Konkret handlar det om att skolkuratoren ges arbetsuppgifter som knyter an till skolornas ansvar för att bedriva ett systematiskt värdegrunds-, likabehandlings- och trygghetsarbete samt ett förebyggande arbete mot alkohol, narkotika, dopning, tobak och spel. Men skolkuratoren tillskrivs också arbetsuppgifter som handlar om att utgöra ett kunskapsstöd för skolans pedagogiska personal i frågor som rör värdegrund och likabehandling.

Ditt främsta uppdrag är att förebygga och främja barns/elevs lärande och utveckling. Detta genom att tillföra psykosocial kompetens som ett stöd till det pedagogiska arbetet, driva det praktiska arbetet utifrån olika planer såsom närvarolikabehandling och drogplan m.m., planera temadagar, handleda personal och elever. (271)

Sammanfattningsvis: I platsannonserna knyts skolhuvudmännens beskrivning av skolkuratorns arbetsuppgifter till elevernas kunskapsmål och skolans verksamhetsmål. De båda målen kan ses som två sidor av samma mynt eftersom flertalet av skolkuratorns arbetsuppgifter som knyter an till skolans verksamhetsmål rimligtvis syftar till att skapa goda förutsättningar för eleverna att nå uppsatta kunskapsmål. Några av citaten

låter oss även ana att arbetsuppgifter som knyts till elevernas kunskaps- och skolans verksamhetsmål också har ett syfte att främja elevernas hälsa och välmående. Mer explicit uttalade kopplingar mellan skolkuratorns arbetsuppgifter och mål som kan tolkas som uttryck för "elevhälsa" i en bredare mening saknas emellertid så gott som undantagslöst i platsannonserna. Slutsatsen blir därför att den kontextuella inramning som skolhuvudmännen använder sig av i platsannonserna för att placera in skolkuratorns arbetsuppgifter i ett sammanhang handlar om "skola" snarare än "hälsa".

Organisatorisk inramning av skolkuratorns uppdrag och arbetsuppgifter

I platsannonserna beskrivs den organisatoriska inramningen av skolkuratorernas uppdrag och arbetsuppgifter på ett tämligen likartat sätt. Skolkuratoren knyts till två sammanhang där det ena utgörs av elevhälsan och dess elevhälsoteam och det andra av skolans organisation för det pedagogiska arbetet.

I platsannonserna betonar skolhuvudmännen att skolkuratoren är en del av skolans elevhälsa med tillhörande elevhälsoteam.

Du kommer ingå i skolans elevhälsa där du bidrar med psykosocial kompetens, detta innebär bland annat deltagande på elevhälsomöten och möten med elevhälsoteamet. (65)

Av platsannonserna framgår dock att organiseringen av elevhälsan och elevhälsoteamen varierar. Något förenklat kan man säga att organiseringen av elevhälsan och elevhälsoteamen varierar med avseende på hur starkt de är kopplade till skolans organisation. I det ena extremfallet utgör elevhälsan, elevhälsoteamen och skolkuratoren en extern resurs som skolan "lånar" eller köper in. Skolkuratorns placering är då vanligen knuten till en central elevhälsa.

Elevhälsan i xxx är organiserad i en central enhet bestående av 4 st specialpedagoger, 2 kuratorer samt 2 skolsköterskor. (485)

I det andra extremfallet utgör elevhälsan, elevhälsoteamen och skolkuratoren en permanent resurs med fast placering vid skolan.

I din roll som kurator på xxx-skolan arbetar du enskilt och i team med ett uppsökande, förebyggande och främjande elevhälsoarbete. (100)

Mellan dessa ytterligheter finns även varianter som innebär att skolkuratoren ingår i flera elevhälsoteam eller har en fast placering vid flera skolor.

Då ditt arbete kommer att ske på flera olika skolor är det viktigt att du är flexibel och har lätt att anpassa dig till ändrade omständigheter samtidigt som du kan skapa struktur i ditt arbete och prioritera ordning. (355)

Oavsett hur elevhälsan är organiserad och om skolkuratoren har sin placering vid en central elevhälsa eller inte, knyts skolkuratorns uppdrag och arbetsuppgifter till skolans organisation och pedagogiska verksamhet. Något förenklat förmedlas en bild av att det är rektor som leder och fördelar arbetet. Ett konkret uttryck för detta i platsannonserna är att skolkuratoren utför sitt arbete på uppdrag av skolans rektor.

Skolkuratorerna arbetar på rektors uppdrag och ger konsultation i sociala och psykosociala frågor till skolans personal. (365)

Arbetet som skolkurator sker i huvudsak på rektors uppdrag och innehåller uppgifter som handledning, konsultation och utbildning, sociala bedömningar och stöd till elever, föräldrar och skolans personal. (690)

Men även om skolkuratoren inte fritt kan bestämma över inriktningen i det skolkuratoriska uppdraget, ges skolkuratoren i platsannonserna ett betydande självbestämmande över hur de skolkuratoriska arbetsuppgifterna ska utföras. Skolkuratoren förväntas att kunna utföra sina arbetsuppgifter med en hög grad av självständighet.

Du behöver även ha god förmåga i att självständigt planera och genomföra arbetsuppgifter på ett effektivt och strukturerat sätt. (50)

Skolkuratoren ska också kunna identifiera problem och behov samt utifrån detta välja arbetssätt eller insats.

Du ska identifiera, bedöma och undanröja sociala och psykosociala hinder samt arbeta handledande och konsultativt gentemot rektor, elevhälsoteam, pedagoger, arbetslag, elever och vårdnadshavare inom skolverksamheterna. (355)

Platsannonserna ger också uttryck för höga förväntningar på att skolkuratoren ska kunna samarbeta. Skolkuratoren ska samarbeta med elevhälsans övriga professioner och skolans pedagogiska personal.

Vi arbetar tillsammans med hälsofrämjande och förebyggande frågor på ett övergripande och strategiskt plan för att utveckla vårt arbete riktat mot elever i behov av stöd. Det innebär till exempel att du som skolkurator har ett nära samarbete med övriga funktioner inom elevhälsoteamet samt övriga kollegor på skolan. (80)

Värt att notera är att det i platsannonserna inte sägs något om innehållet i samarbetet med elevhälsans övriga professioner.

Skolkuratorns samarbete med skolans pedagogiska personal kan vara av både formaliserad och mindre formaliserad karaktär. Samarbete av mindre formaliserad karaktär handlar om att skolkuratoren förväntas vara en tillgänglig resurs för skolans pedagogiska personal.

Som skolkurator ansvarar du för den psykosociala kompetensen i arbetet kring eleverna. I arbetsuppgifterna ingår att arbeta konsultativt gentemot pedagogisk personal i olika psykosociala frågor samt att ge elever stöd individuellt och i grupp. (81)

Mer formaliserade former av samarbete handlar om att skolkuratoren förväntas ingå i mer fast organiserade samarbetsformer och grupper som knyter an till skolans verksamhetsmål.

Du leder också arbetet i skolans trygghetsgrupp, där pedagoger och elevhälsopersonal arbetar förebyggande enligt skolans likabehandlingsplan. (89)

Du kommer att medverka i skolans elevhälsoteam, antimobbningsteam och ingå i skolans krisgrupp. (871)

Vissa skolhuvudmän ger skolkuratoren en framträdande roll i dessa formaliserade grupper.

Du kommer också ha ett ansvar för att samordna och leda skolans trygghetsarbete. (375)

Samarbetet mellan skolkuratoren och elevhälsans övriga professioner ägnas lite utrymme i platsannonserna. Utöver konstaterandet att skolkuratoren är en del av elevhälsans samlade kompetens och multiprofessionella team sägs ingenting om hur elevhälsan och dess team ska samarbeta och samverka eller hur de organisatoriskt ska bedriva sitt arbete vid skolan. Elevhälsan och elevhälsoteamet förefaller inte ha någon organisatorisk självständig roll inom skolans organisation.

Sammanfattningsvis: Utifrån platsannonserna förefaller skolkuratorn ha begränsade möjligheter att på egen hand bestämma inriktningen på det skolsociala arbetet eftersom det är rektor som skrivs fram som den som har den formella beslutsmakten över vilka arbetsuppgifter som skolkuratorn på den enskilda skolan ska prioritera. Platsannonserna ger emellertid en bild av att skolkuratorn har ett betydande självbestämmande när det kommer till hur de professionspecika insatserna ska utföras. I platsannonserna knyts skolkuratorns arbete tydligt till organiseringen av skolans kunskapsmål medan den organisatoriska kopplingen till elevhälsan och elevhälsoteamen är rudimentärt beskrivna.

Utbildningsmässiga kvalifikationer, yrkesmässiga färdigheter och personliga egenskaper

Enligt skollagen (2010:800 2 kap. 25 §) ska de skolformer som omfattas av lagen – förskoleklassen, grundskolan, grundsärskolan, sameskolan, specialskolan, gymnasieskolan och gymnasiesärskolan – ha tillgång till medicinska, psykologiska, psykosociala och specialpedagogiska insatser. De psykosociala insatserna knyts till skolkuratorns professionella uppdrag och kompetens (Socialstyrelsen & Skolverket 2016). I skollagen och de nationella riktlinjerna anges emellertid inte vilka utbildningsmässiga kvalifikationer och yrkesmässiga färdigheter som svarar mot den efterfrågade psykosociala kompetens som skolkuratorns insatser ska vila på. Man kan uttrycka det som att den professionella kompetens som i skollagen och de nationella riktlinjerna knyts till skolkuratorns jurisdiktion saknar koppling till en specifik professionsutbildning. Avsaknaden av en tydlig koppling mellan kompetens, jurisdiktion och professionsutbildning skiljer skolkuratorn från de legitimerade professionerna inom elevhälsan – skolläkare, skolsköterska och skolpsykolog – där tillträde till jurisdiktion endast ges till dem med rätt professionsutbildning och legitimation. Genom att inte koppla skolkuratorns psykosociala kompetens till någon specifik utbildningsbakgrund, utbildningsnivå eller professionstillhörighet hålls dörren öppen för att det finns flera möjliga utbildningsvägar in i arbetet som skolkurator.

För skolhuvudmännen innebär skrivningen i skollagen och i de nationella riktlinjerna en översättningsproblematik. Den ”psykosociala kompetens” som omnämns måste i platsannonserna översättas och konkretiseras till en anställningsbarhetskompetens. Tan och Laswad (2018) definierar anställningsbarhetskompetens som den kompetens som krävs för att ”effectively participate in the workplace” (Tan & Laswad 2018 s. 405). Anställningsbarhetskompetens handlar med andra ord om den kompetens som en arbetsgivare uttrycker som nödvändig eller önskvärd för att en anställd på ett fullgott sätt ska kunna utföra det arbete som ingår i anställningen. Utifrån de platsannonser som vi studerat, kan vi se att den anställningsbarhetskompetens som

skolhuvudmännen efterfrågar utgörs av en mix av utbildningsmässiga kvalifikationer, yrkesmässiga färdigheter och personliga egenskaper.

Den utbildningsmässiga kvalifikation som i första hand efterfrågas av skolhuvudmännen är socionomexamen. Socionomexamen framträder i ljuset av platsannonserna som den mest önskvärda professionsutbildningen för anställning som skolkurator.

Vi söker dig som vill nyttja dina kunskaper som socionom ur ett individ-, grupp- och organisationsperspektiv ... (241)

Vi söker dig som är utbildad socionom med erfarenhet från arbete på skola. (170)

I platsannonserna lämnar dock skolhuvudmännen i stort sett undantagslöst utrymme för att annan utbildningsbakgrund kan komma i fråga om den kan ses som "likvärdig" eller "jämförbar" med socionomexamen.

Vi söker dig som är utbildad socionom eller har annan utbildning som arbetsgivaren kan bedöma som likvärdig. (150)

Vad som avses med "likvärdig" eller "jämförbar" utbildning förtydligas emellertid inte. Viss ledning av vad som i detta sammanhang avses som likvärdig utbildning kan man få från de fåtal platsannonser där annan utbildning än socionomutbildning nämns.

För att vara aktuell för denna tjänst ska du helst vara utbildad socionom, beteendevetare eller socialpedagog och gärna ha erfarenhet av arbete som skolkurator. (430)

En sammanfattande slutsats som kan dras från platsannonserna är att den utbildningsmässiga kvalifikation som efterfrågas är social- och beteendevetenskaplig. Det är också uppenbart att utbildningen ska ligga på universitetsnivå.

Utöver socionomexamen eller annan likvärdig utbildning efterfrågar skolhuvudmännen i platsannonserna också yrkesspecifika färdigheter. En del av de som efterfrågas är domänkompetens. Med domänkompetens avses färdigheter som är direkt knutna till verksamhetspecifika arbetsuppgifter (Brooks m.fl. 2018). I annonserna beskriver det färdigheter som skolhuvudmännen specifikt kopplar till skolkuratorns uppdrag.

Fördjupad kompetens gällande barn/elever med socioemotionella svårigheter och psykisk ohälsa bedöms som särskilt meriterande. (90)

Kunna identifiera, analysera och medverka i förebyggande arbete i arbetet med att undanröja hinder och svårigheter i skolmiljön. Kunna genomföra psykosociala utredningar och analysera svårigheter i den sociala miljön på skolan. (390)

Värt att notera är att den domänkompetens som skolhuvudmännen efterfrågar i platsannonserna, så vitt vi kunnat se, aldrig formuleras som önskemål eller krav på namngivna metoder eller arbetssätt som är specifika för skolkuratorns uppdrag i skolan. Som framgår formuleras kraven på domänkompetens snarare i termer av fördjupade kunskaper och dokumenterad erfarenhet av skolkurativt arbete med barn och unga. Varför skolhuvudmän inte efterfrågar namngivna skolkurativa metoder eller arbetssätt kan vi bara spekulera i. En möjlig förklaring kan vara att skolhuvudmän saknar kännedom om specifika skolkurativa arbetssätt och metoder eller att det saknas etablerade metoder och arbetssätt som är specifika för skolkurativt arbete.

En betydande del av de yrkesmässiga färdigheter som efterfrågas i platsannonserna saknar emellertid en tydlig och specifik koppling till skolkuratorns arbete. Det handlar om yrkesmässiga färdigheter som kopplas till skolkuratorns förmåga att samarbeta, kommunicera, arbeta självständigt, bygga relationer, förmåga till långsiktig planering med mera.

Du har förmåga att arbeta självständigt, i team samt konsultativt gentemot skolpersonal. Du har också erfarenhet av och förmåga att samarbeta/samverka med olika yrkeskompetenser och myndigheter. (250)

Till skillnad mot domänkompetens, som beskrevs tidigare i texten, har de färdigheter som beskrivs i citaten ovan en mer generisk karaktär. Med generisk karaktär menar vi här att de utgör yrkesmässiga färdigheter som arbetsgivare inom många sektorer av arbetsmarknaden efterfrågar och ser som värdefulla. Dessa färdigheter kan för att citera Bennett (2002) beskrivas som *transferable skills* i så måtto att de är färdigheter som är överförbara mellan olika sektorer av arbetsmarknaden. Färdigheter som samarbets- och kommunikationsförmåga, relationsbyggande, planeringsförmåga och självständighet är även generiska i den betydelsen att de ingår som färdighetstränande inslag i många professionsutbildningar. De är i grunden yrkesmässiga färdigheter "that do not refer to a certain skill or attribute for a certain occupation, such as a 'degree in medicine', but rather to general abilities and skills that potential employees are required to have" (Kuokkanen m.fl. 2013 s. 216).

En tredje grupp av färdigheter som skolhuvudmännen allmänt efterfrågar i platsannonserna kan beskrivas som personliga egenskaper eller "mjuka färdigheter" (Calanca m.fl. 2018). Det handlar om färdigheter som har sin grund i vad som kan antas vara personlighetsdrag hos individen.

Det är av vikt att du har förmåga att skapa trygghet, vara stabil, lojal, serviceinriktad och ha ett gott omdöme och empatisk förmåga. (105)

Du är en stresstålig person med en stor portion flexibilitet och ett positivt förhållningssätt (280).

Som framgår av citaten, beskriver de mjuka färdigheter som skolhuvudmännen efterfrågar i platsannonserna i mindre utsträckning färdigheter som kan anses vara förvärvade via utbildning. Detta skiljer dem från de yrkesmässiga färdigheter som beskrevs tidigare. De mjuka färdigheter som efterfrågas beskriver snarare personliga egenskaper som krävs av skolkuratorn för att hon eller han ska passa in i arbetsorganisationen och kunna hantera de krav som arbetsmiljön ställer.

Sammanfattningsvis: I platsannonserna efterfrågas i första hand sökanden med socionomexamen, men även annan social- och beteendevetenskaplig utbildning kan komma att ses som likvärdig. Skolhuvudmännen rätar härigenom ut de frågetecken kring vilken professionsbakgrund som svarar mot den psykosociala kompetens som i skollagen och i de nationella riktlinjerna framställs som skolkuratorns specifika kunskapsbidrag till elevhälsans samlade kompetens. Ett något överraskande resultat var att den domänkompetens som skolhuvudmän efterfrågade i platsannonserna saknade koppling till specifika och namngivna metoder och arbetssätt i skolkurativt arbete. Platsannonserna visade också att skolhuvudmännen fäster en betydande vikt vid yrkesmässiga färdigheter av generisk karaktär, det vill säga färdigheter som inte kan anses vara professions specifika varken för skolkuratorn eller det skolkurativa arbetet, samt vid personliga egenskaper. Avsaknaden av specifik domänkompetens i kombination med framskrivningen av yrkesmässiga färdigheter av generisk karaktär och personliga egenskaper kan antas skapa en bred bas för rekrytering in i professionen. Även om skolhuvudmännen i första hand efterfrågar socionomexamen för anställning som skolkurator, vilar profilen över den anställningsbarhetskompetens som efterfrågas i mycket på yrkesmässiga färdigheter och personliga egenskaper som passar långt fler än de med socionomexamen. Utifrån platsannonserna går det inte att dra en slutsats om vad den breda profilen för anställningsbarhetskompetens är ett uttryck för. Det skulle kunna vara en medveten strategi från skolhuvudmän i syfte att tillförsäkra sig ett så brett rekryteringsunderlag som möjligt, men det skulle också kunna avspegla att det ännu inte hunnit växa fram en tydlig kunskapsbas i anslutning till den skolkurativa jurisdiktionen.

Diskussion

Tidigare forskning om skolkuratorer har utgått ifrån professionens egna beskrivningar. Den här artikeln vidgar perspektivet genom att studera hur skolhuvudmän beskriver skolkuratorns jurisdiktion. Genom att sätta fokus på skolhuvudmännen aktualiserar artikeln också betydelsen av lokala professionaliseringsaktörer. Inom professions sociologisk forskning har statens roll som professionaliseringsaktör för framväxten och utvecklingen av välfärdsstatliga professioner studerats medan betydelsen av lokala aktörer – i detta fall skolhuvudmän – inte uppmärksammats.

Analysen av platsannonserna visar att skolhuvudmännen valde skolans pedagogiska uppdrag, organisation och professioner som primär kontext mot vilken de beskrev och gav konkret innehåll till skolkuratorns jurisdiktion snarare än elevhälsan. Detta kan tyckas förvånande eftersom skollagen och de nationella riktlinjerna gör tydligt att skolans och elevhälsans uppdrag inte ska ses som två separata verksamheter. Man skulle kunna ha förväntat sig att skolhuvudmännen skulle spegla denna dubbelhet genom att i platsannonserna tydligare koppla och konkretisera skolkuratorns jurisdiktion i förhållande till elevhälsans uppdrag, organisering och professioner.

Frågan är dock om det har någon betydelse att skolhuvudmännen väljer att konkretisera skolkuratorns jurisdiktion i relation till skolans uppdrag snarare än till elevhälsans. Svaret beror på hur man väljer att närma sig och tolka resultatet. Om man väljer att se den beskrivning av skolkuratorns jurisdiktion som görs i platsannonserna som ett uttryck för en medveten viljeinriktning och preferens från skolhuvudmännens sida, kan det komma att få betydelse för hur det skolkuratoriva arbetet vid landets skolor kommer att utformas och bedrivs. Betoningen på att skolkuratorns uppdrag handlar om att stödja den pedagogiska verksamheten och stödja eleverna att nå utbildningsmålen kan resultera i att det uppstår ett hierarkiskt förhållande mellan skolkuratoren och skolans pedagogiska professioner där skolkuratorns jurisdiktion blir under- eller sidoordnad och där uppdraget reduceras till att handla om att utgöra ett resurs- och kompetensstöd till skolans pedagogiska verksamhet och professioner. En sådan utveckling skulle kunna leda till en inskränkning av skolkuratorns professionella autonomi där skolkuratoren ges kontroll över hur arbetet ska utföras men inte över vad som ska utföras.

Som vi tidigare sagt, visar forskning att platsannonser speglar organisationers efterfrågan på arbetskraft och kvalifikationer. Det är därför rimligt att se det som beskrivs i platsannonserna som ett uttryck för skolhuvudmännens viljeinriktning. Det förefaller därför mindre troligt att valet att konkretisera skolkuratorns uppdrag, arbetsuppgifter, organisation, kvalifikationer och färdigheter i relation till skolans pedagogiska uppdrag skulle sakna betydelse för hur de uppfattar skolkuratorns jurisdiktion. En alternativ tolkning skulle emellertid kunna vara att den beskrivning som görs av skolkuratorns jurisdiktion speglar en bristande insikt om vad skollagen och de nationella

riktlinjerna säger om relationen mellan skolans och elevhälsans uppdrag. Det som kommer till uttryck i platsannonserna skulle då kunna vara ett resultat av att skolhuvudmännen är mer bekanta med skolans pedagogiska uppdrag, organisation och professioner än de är med den samlade elevhälsans och skolkuratorns uppdrag.

Men att hävda att platsannonser kan vara ett uttryck för en professionsagenda är inte samma sak som att säga att det är skolhuvudmännen som kommer att forma den skolkurativa jurisdiktionen eller det skolkurativa arbetet vid landets skolor. Det är viktigt att reflektera över ifall skolhuvudmännen har det handlingsutrymme som krävs för att driva skolkuratorns jurisdiktion i den riktning som platsannonserna ger uttryck för. Elevhälsans uppdrag, sammansättning och organisering regleras i skollagen. I likhet med exempelvis socialtjänstlagen och hälso- och sjukvårdslagen är skollagen en ramlag. Det skapar ett handlingsutrymme för skolhuvudmän att uppträda som lokala professionaliseringsaktörer. Samma formella handlingsutrymme att formera en skolkurativ professionsagenda och jurisdiktion har emellertid även andra aktörer, som skolkuratorers fackliga och professionella organisationer, engagerade forskare och professionsutövare. Utformningen av en skolkurativ jurisdiktion kommer därför sannolikt inte att spegla enskilda aktörers professionsintressen utan flera. Skolhuvudmännen är en av dessa aktörer som fram tills nu har varit ouppmärksam.

Referenser

- Abbott, A.D. (1988) *The system of professions. An essay on the division of expert labor*. Chicago: University of Chicago Press.
- Adkins, D. (2004) Changes in public library youth services. A content analysis of youth services job advertisements. *Public Library Quarterly*, 23(3–4): 59–73.
- Akademikerförbundet, S. (2019) *Novus kartläggning Skolkuratorer 2019*. Stockholm: Akademikerförbundet SSR.
- Backlund, Å. (2007) *Elevvård i grundskolan. Resurser, organisering och praktik*. Stockholm: Institutionen för socialt arbete, Stockholms universitet.
- Bennett, R. (2002) Employers' demands for personal transferable skills in graduates. A content analysis of 1 000 job advertisements and an associated empirical study. *Journal of Vocational Education & Training*, 54(4): 457–476.
- Brante, T. (2011) Professions as science-based occupations. *Professions and Professionalism*, 1(1): 4.
- Brante, T. (2013) The professional landscape. The historical development of professions in Sweden. *Professions and Professionalism*, 3(2): 1.
- Brooks, N.G., Greer, T.H. & Morris, S.A. (2018) Information systems security job advertisement analysis. Skills review and implications for information systems curriculum. *Journal of Education for Business*, 93(5): 213.
- Calanca, F., Sayfullina, L., Minkus, L., Wagner, C. & Malmi, E. (2018) Responsible team players wanted. An analysis of soft skill requirements in job advertisements. *arXiv.org*.
- Cramer, E.M. & Tenzek, K.E. (2012) The chaplain profession from the employer perspective. An analysis of hospice chaplain job advertisements. *Journal of Health Care Chaplaincy*, 18(3–4): 133–150.
- De Cooman, R. & Pepermans, R. (2012) Portraying fitting values in job advertisements. *Personnel Review*, 41(2): 216–232.
- Elo, S. & Kyngäs, H. (2008) The qualitative content analysis process. *Journal of Advanced Nursing*, 62(1): 107–115.
- Evertsson, L. (2002) *Välfärdspolitik och kvinnoyrken. Organisation, välfärdsstat och professionaliserings villkor*. Umeå: Umeå universitet.
- Freidson, E. (2001) *Professionalism. The third logic*. Cambridge: Polity Press.
- Ganesan, M., Antony, S.P. & George, E.P. (2018) Dimensions of job advertisement as signals for achieving job seeker's application intention. *Journal of Management Development*, 37(5): 425–438.
- Goodin, R.E. (1986) Welfare, rights and discretion. *Oxford Journal of Legal Studies*, 6(2): 232–261.
- Graneheim, U.H. & Lundman, B. (2004) Qualitative content analysis in nursing research. Concepts, procedures and measures to achieve trustworthiness. *Nurse Education Today*, 24(2): 105–112.
- Guvå, G. (2009) *Professionellas föreställningar om elevhälsans retorik och praktik*. Linköping: Institutionen för beteendevetenskap och lärande, Linköpings universitet.
- Guvå, G. & Hylander, I. (2012) Diverse perspectives on pupil health among professionals in school-based multi-professional teams. *School Psychology International*, 33(2): 135–150.
- Hammarberg, L. (2014) *Skolhälsovården i backspegl. Skolverket*.
- Harper, R. (2012) The collection and analysis of job advertisements. A review of research methodology. *Library & Information Research*, 36(112): 29–54.
- Helgesson, K. (2011) *Platsannonser i tiden. Den orubricerade platsannonsern 1955–2005*. Diss. Göteborg: Göteborgs universitet.

- Henricks, S.A. & Henricks-Lepp, G.M. (2014) Desired characteristics of management and leadership for public library directors as expressed in job advertisements. *Journal of Library Administration*, 54(4): 277–290.
- Hsieh, H-F. & Shannon, S.E. (2005) Three approaches to qualitative content analysis. *Qualitative Health Research*, 15(9): 1277–1288.
- Hylander, I. (2011) *Elevhälsans professioner. Egna och andras föreställningar* (FOG-rapport). Linköping: Institutionen för beteendevetenskap och lärande, Linköpings universitet.
- Hylander, I. & Ahlstrand, E. (2013) *Föreställningar om elevhälsans ledning och organisering*. FOG-rapport. Linköping: Institutionen för beteendevetenskap och lärande, Linköpings universitet.
- Isaksson, C. (2014) Skolkuratorers handlingsutrymme. Gränser, legitimitet och jurisdiktion. *Socialvetenskaplig tidskrift*, 21(1): 47–66.
- Isaksson, C. (2016) *Den kritiska gästen. En professionsstudie om skolkuratorer*. Umeå: Institutionen för socialt arbete, Umeå universitet.
- Isaksson, C. & Larsson, A. (2012) Skolkuratorer i Sverige. *Socionomens forsknings supplement*, 32(6): 24–33.
- Isaksson, C. & Sjöström, S. (2016) Looking for "social work" in school social work. *European Journal of Social Work*, 1–12.
- Jännäri, J., Poutanen, S. & Kovalainen, A. (2018) Gendering expert work and ideal candidacy in Finnish and Estonian job advertisements. *Gender in Management. An International Journal*, 33(7): 544–560.
- Kim, J. & Angnakoon, P. (2016) Research using job advertisements. A methodological assessment. *Library and Information Science Research*, 38(4): 327–335.
- Krippendorff, K. (2019) *Content analysis. An introduction to its methodology* (4 uppl.). Thousand Oaks, CA: SAGE.
- Kuokkanen, A., Varje, P. & Väänänen, A. (2013) Transformation of the Finnish employee ideal in job advertisements from 1944 to 2009. *Acta Sociologica*, 56(3): 213–226.
- Larson, M.S. (1979) *The rise of professionalism. A sociological analysis* (1 paperback printing ed.). Berkeley, CA: University of California.
- Lundahl, L. (2016) Equality, inclusion and marketization of Nordic education. Introductory notes. *Research in Comparative and International Education*, 11(1): 3–12.
- Molander, A., Grimen, H. & Eriksen, E.O. (2012) Professional discretion and accountability in the welfare state. *Journal of Applied Philosophy*, 29(3): 214–230.
- Orme, V. (2008) You will be ... A study of job advertisements to determine employers' requirements for LIS professionals in the UK in 2007. *Library Review*, 57(8): 619–633.
- Prop. 2002/02:14. (1994) *Hälsa, lärande och trygghet. Regeringens proposition 2002/02:14*. Stockholm: Regeringskansliet.
- Prop. 2009/10:165. *Den nya skollagen – för kunskap, valfrihet och trygghet*. Stockholm: Regeringskansliet.
- Rafaeli, A. & Oliver, A.L. (1998) Employment ads. A configurational research agenda. *Journal of Management Inquiry*, 7(4): 342–358.
- Richard, L.A. & Villarreal Sosa, L. (2014) School social work in Louisiana. A model of practice. *Children & Schools*, 36(4): 211–220.
- Schulz, W., Maas, I. & van Leeuwen, M.H.D. (2014) Employer's choice. Selection through job advertisements in the nineteenth and twentieth centuries. *Research in Social Stratification and Mobility*, 36(C): 49–68.
- SFS 2010:800. *Skollag*. Stockholm: Utbildningsdepartementet.

- SKL (2016) *Elevhälsans arbete. En intervjuundersökning med fokus på vilka aktiviteter som genomförs och i vilken utsträckning*. Uppdrag psykisk hälsa.
- Socialstyrelsen & Skolverket (2016) *Vägledning för elevhälsan* (3 uppl.). Stockholm: Socialstyrelsen och Skolverket.
- SOU 2002:121. *Skollag för kvalitet och likvärdighet. Betänkande av 1999 års skollagskommitté*. Stockholm: Fritzes Offentliga Publikationer.
- Tan, L.M. & Laswad, F. (2018) Professional skills required of accountants. What do job advertisements tell us? *Accounting Education*, 27(4): 403–432.
- Teasley, M., Canifield, J.P., Archuleta, A.J., Crutchfield, J. & Chavis, A.M. (2012) Perceived barriers and facilitators to school social work practice. A mixed-methods study. *Children & Schools*, 34(3): 145–153.
- Verma, A., Yurov, K.M., Lane, P.L. & Yurova, Y.V. (2019) An investigation of skill requirements for business and data analytics positions. A content analysis of job advertisements. *Journal of Education for Business*, 94(4): 243–250.
- Wise, S., Henninger, M. & Kennan, M.A. (2011) Changing trends in LIS job advertisements. *Australian Academic & Research Libraries*, 42(4): 268–295.
- Yates, J. & Orlikowski, W.J. (1992) Genres of organizational communication. A structurational approach to studying communication and media. *The Academy of Management Review*, 17(2): 299–326.